

Araştırma Makalesi / Research Article

Türkiye’de Sporcuların Sosyal Güvenliği: Statü ve Uygulama Tartışmaları

Social Security of Athletes in Turkey: Debates on Status and Implementation

Dr. Eray KARAGÖZ*

Öz:

Bu çalışma, Türkiye’de sporcuların sosyal güvenlik sistemine erişimlerini, bu erişimdeki hukuki boşlukları, uygulama farklılıklarını ve uluslararası normlarla uyum sorunlarını derinlemesine irdeleyerek, sosyal güvenliğin kapsayıcılığı yönünden tartışmaktadır. Türk sosyal güvenlik sisteminde, profesyonel sporcuların sigortalı sayılmasına karşın, amatör sporcuların bu güvenceden büyük ölçüde mahrum kalması ve Sosyal Güvenlik Kurumu’nun gelir temelli sigortalılık kriterlerinin yarattığı belirsizlikler, çalışmanın temel problem alanını oluşturmaktadır.

Bu durumu analiz etmek amacıyla, Türkiye’deki yasal düzenlemeler ve yargı kararları, Fransa, Almanya, İngiltere gibi Avrupa ülkeleri ile Çin gibi farklı sosyal güvenlik modellerine sahip ülkelerin sporcu statüsü ve sosyal güvence uygulamalarıyla karşılaştırmalı bir metodolojiyle değerlendirilmiştir. Çalışmada, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tavsiye kararları ve Avrupa Birliği (AB) içtihatları ışığında, sporcuların “çalışan” statüsünde kabul edilerek temel sosyal güvenlik haklarına erişimlerinin sağlanması gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu erişimin sağlanması için de Türkiye’de sporculara yönelik bütüncül ve hak temelli bir sosyal güvenlik modelinin eksikliğini ve mevcut gelir odaklı yaklaşımların özellikle amatör sporcular ile kariyerinin sonundaki profesyoneller için geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Sonuç olarak, sporcuların fiili çalışma ilişkileri ve gelir elde etme durumları gözetilerek sosyal güvenlik kapsamına alınmaları, özel koruyucu mekanizmaların hayata geçirilmesi ve spor federasyonlarının sosyal güvenlik yükümlülüklerinin yasal olarak netleştirilmesi yönünde somut politika önerileri sunulmaktadır. Bu öneriler, sporun sürdürülebilirliği ve sporcu refahının artırılması için kritik öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Sporcu statüsü, sosyal güvenlik, profesyonel sporcu, amatör sporcu, hizmet akdi

*Bağımsız Araştırmacı, Dr., eraykaragozz@gmail.com,
ORCID No: 0000-0002-0315-2021.

Abstract:

This study critically examines the access of athletes in Turkey to the social security system, highlighting legal gaps, implementation disparities, and challenges in alignment with international standards. Despite the inclusion of professional athletes within the Turkish social security system, the widespread exclusion of amateur athletes and the ambiguities arising from the Social Security Institution’s income-based insurance criteria constitute the core problem of the study.

To analyze this issue, the research adopts a comparative methodology, evaluating Turkish legal regulations and judicial decisions alongside the athlete status and social protection practices of various countries, including France, Germany, the United Kingdom, and China—each representing distinct social security models. In light of the recommendations of the International Labour Organization (ILO) and the jurisprudence of the European Union (EU), the study emphasizes the necessity of recognizing athletes as “workers” to ensure their access to basic social security rights. It further underlines the absence of a holistic and rights-based social security framework for athletes in Turkey, and calls for the revision of income-centered approaches, particularly for amateur athletes and professionals nearing the end of their careers.

In conclusion, the study offers concrete policy recommendations aimed at expanding the social security coverage of athletes based on their actual work relations and income generation, implementing special protective mechanisms, and legally clarifying the social security obligations of sports federations. These measures are deemed essential for the sustainability of sports and the enhancement of athlete welfare.

Key Words: Athlete status, social security, professional athlete, amateur athlete, employment contract

GİRİŞ

Türkiye’de spor, yalnızca bireysel bir uğraş ya da toplumsal bir etkinlik olmanın ötesinde, doğrudan kamu politikalarıyla şekillendirilen, devlet tarafından desteklenen ve çeşitli araçlarla teşvik edilen kurumsal bir alan haline gelmiştir. Bu çerçevede spor kulüplerine mali destekler sağlanmakta, yasal, yönetsel ve kurumsal düzenlemeler yoluyla spor altyapısı güçlendirilmeye çalışılmaktadır. Kamu müdahalelerinin etkisiyle lisanslı sporcu sayısında da yıllar içinde kayda değer bir artış yaşandığı gözlemlenmektedir. Nitekim 31 Aralık 2024 itibarıyla Türkiye’de toplam 16.927.671 lisanslı sporcu bulunmakta; bunların 4.959.790’ı faal sporcu olarak kayıtlara geçmektedir¹. Faal sporcu kavramı, lisans süresi geçerli olan ya da vizesi yenilenmiş bireyleri ifade etmektedir ki yarışmalara katılım için lisans alma ve bu lisansların vize ettirilmesi zorunludur². Öte yandan, sporun istihdam boyutuna bakıldığında Türkiye’de 2011 yılında %0,21 olan sporda istihdam oranının, 2024 yılı itibarıyla %0,30 seviyesine yükseldiği görülmektedir. Bu oran Avrupa Birliği ortalamasının (%0,75) gerisinde olsa da yıllar içinde farkın giderek kapandığı dikkat çekmektedir. AB’ye üye ülkeler arasında en düşük oran %0,28 ile Romanya’da, en yüksek oran ise %2,57 ile İzlanda’dadır³. Türkiye’de bu alandaki istihdamın artması, sporcuların sosyal güvenlik haklarına erişimi konusunda giderek daha fazla tartışılan bir konu haline gelmektedir.

Sporun meslekleşmesiyle birlikte, sporcuların yalnızca çalıştıkları dönem boyunca değil, aynı zamanda emeklilik, sakatlanma/kaza ya da iş gücü kaybı gibi risklere karşı da korunmaları gerekmektedir. Bu bağlamda, sosyal güvenlik haklarının güvence altına alınması, bireysel refahın ötesinde, sporun sürdürülebilirliği açısından da belirleyici bir faktördür. Gerçekten de ulusal spor sistemlerinde sosyal güvenlik haklarının yasal koruma altına alınmasının, yalnızca sporcuların gelecek kaygılarını azaltmakla kalmayıp, aynı zamanda sportif başarının ve uluslararası rekabet gücünün de önünü açtığı görülmektedir⁴. Özellikle emeklilik güvencesi, sağlık sigortası ve iş kazası tazminatının sistemli bir şekilde devlet ve spor federasyonları tarafından ortaklaşa üstlenilmesini hem bireysel performansı hem de kurumsal

¹ Gençlik ve Spor Bakanlığı Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü. *İstatistikler*. 2024. <https://shgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/175/105/İstatistikler>

² T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı. *Sporcu Lisans, Tescil, Vize ve Transfer Yönetmeliği*. Resmî Gazete (Sayı: 30978, Tarih: 14.12.2019).

³ Eurostat. *Employment in sport by sex 2025*.

⁴ CHANDRA, C; DJULAEKA D. Legal protection of social security and forms of providing accountability, coaching, and welfare for Indonesian national athletes. *Enrichment: Journal of Multidisciplinary Research and Development*, 2(7), 2024, s.4,5.

sürdürülebilirliği teşvik eden temel unsurlar arasında değerlendirmektedir. Dolayısıyla, sporcuların sosyal güvenliğinin tartışılması, bireysel ya da bakmakla yükümlü olduklarını değil, ülkelerin sportif başarısını da derinden etkilemesi sebebiyle kritik öneme sahiptir.

Sporcuların sosyal güvenlik sistemine dahil edilmesinde yalnızca maddi güvencelere odaklanmak yerine, daha kapsayıcı ve sürdürülebilir bir yaklaşım, yaşam kapasitesini geliştirmeyi esas alan politikalarla mümkündür. Bu bağlamda, Zou, Zou ve Liu⁵, emekli sporcuların yaşam tatminini Amartya Sen’in “capability” (yetkinlik) teorisi ışığında analiz ederek, sosyal güvenliğin yalnızca gelir düzeyi değil; aynı zamanda politik özgürlük, sosyal fırsatlar, şeffaflık güvencesi ve koruyucu sosyal mekanizmalar gibi beş temel özgürlük alanında destekleyici olması gerektiğini ortaya koymuştur. Belirtilen bu beş özgürlük unsurunun, sporcuların emeklilik sonrası hayata adaptasyonu ve yaşam doyumu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı etkileri bulunduğunu vurgulamaktadır. Bu nedenle, sporculara yönelik sosyal güvenlik sistemlerinin yalnızca sigorta temelli değil, hak temelli ve gelişim odaklı bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir.

Türkiye’de olduğu gibi birçok ülkede de sporcuların hukuken tanımlanmış sosyal güvenlik hakları bulunmasına rağmen, uygulamada bu hakların gereği gibi hayata geçirilemediği görülmektedir. Endonezya örneğinde Triyanto ve Lamijan⁶, sporcuların haklarının hem ulusal spor sistemi yasasında hem de sosyal güvenlik mevzuatında açıkça düzenlenmesine rağmen, devletin bu yükümlülükleri uygulamada yeterince yerine getirmedeğini ortaya koymuştur. Özellikle emeklilik güvencesi, sağlık yardımları, sosyal destek programları gibi temel hakların sadece kâğıt üzerinde kaldığı; bunun da sporcuların emeklerinin karşılığını alamamalarına ve temel güvenlik haklarından mahrum kalmalarına yol açtığı belirtilmektedir. Bu durum, devletin spora sağladığı maddi desteğin yalnızca yarışma süreciyle sınırlı kaldığını, uzun vadeli refah politikalarının ise eksik kaldığını göstermektedir.

Modern spor sistemlerinde profesyonel sporcular, yalnızca yüksek performans üretme ve başarılı olma beklentisiyle değerlendirilmekte; ancak bu üretimin hukuki ve sosyal karşılığını yeterince alamamaktadır. Ryskin, Koc-

⁵ ZOU, D.; ZOU, H.; LIU, J. A study on retired athletes’ security policy optimization based on the capability. *Advances in Computer Science Research*, 65, 2018, s.185.

⁶ TRIYANTO, I.; LAMIJAN. Implementation of sports athlete welfare fulfillment by the state. *Journal of Research in Sport Science, Education and Management*, 2(10), 2021, s. 2576, 2577.

heryan ve Davydova⁷, Rusya örneği üzerinden yürüttükleri çalışmada, profesyonel sporcuların toplumsal katkılarına rağmen devlet tarafından yasal anlamda “çalışan” statüsünde kabul edilmediklerini ve bu nedenle temel sosyal güvenlik mekanizmalarına erişimlerinin büyük ölçüde sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmaya göre, sporcuların büyük çoğunluğu ne emeklilik hakkı ne de malullük, hastalık veya sakatlık durumunda koruyucu bir güvenceden faydalanmaktadır. Üstelik bu kişiler, sportif başarılarının sürdürdüğü sürece desteklenirken; kariyer sonrasında ya da performans düşüklüğünde yalnız bırakılmakta, spordan sonraki yaşama adaptasyonda ciddi zorluklar yaşamaktadırlar. Bu durum “sporcu üreten ama onu sosyal olarak tanımayan sistem” şeklinde nitelenebilir.

Bu çalışma, Türkiye’de sporcuların sosyal güvenlik sistemindeki yerini, yukarıda yer alan bulgular doğrultusunda değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Sporcuların hukuki statüsüne ilişkin çerçeve sunulduktan sonra, mevcut uygulamalar analiz edilmekte ve sosyal güvenliğin kapsamı ile etkinliğini artırmaya yönelik politika önerileri geliştirilmektedir.

1. Sporcuların Statüsünün Tartışılması

Avrupa ülkelerinde yapılan kapsamlı bir araştırma, Olimpik düzeydeki elit sporcuların büyük çoğunluğunun ulusal mevzuat veya sözleşme düzenlemeleri nedeniyle “çalışan” ya da “işçi” statüsünden hariç tutulduğunu göstermektedir. Bu statü dışılığı, sporcuların sosyal güvenlik sistemlerine tam anlamıyla dâhil olamamalarına ve başta emeklilik, analık izni ve iş güvencesi gibi temel haklardan mahrum kalmalarına yol açmaktadır. O’Leary, Seltmann ve Smokvina⁸, elit sporcuların bu şekilde statü dışında bırakılmasının, hem ekonomik değer üreten bireylerin sosyal haklara erişimini engellediğini hem de uluslararası çalışma normlarıyla çeliştiğini ortaya koymaktadır. ILO’nun 198 No’lu Tavsiye Kararı⁹ ve AB içtihatları çerçevesinde, elit sporcuların sosyal haklardan yararlanmalarının önündeki engellerin hukuken kaldırılması gerektiğini savunmakta; “performans için antrenman yapma, yarışmalara katılma ve reklam/medya yükümlülükleriyle gelir üreten” sporcuların istihdam ilişkisi kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar.

⁷ RYSKIN, P; KOCHERYAN, M; DAVYDOVA, E. Self-identification features of professional athletes in modern Russia. *Journal of Physical Education and Sport*, 19(2), 2019, s.1124, 1125.

⁸ O’LEARY, L; SELTMANN, M; SMOKVINA, V. Elite athletes and worker status. *Industrial Law Journal*. Advance online publication. 2024. s.1-2, 21-23.

⁹ <https://www.ilo.org/publications/employment-relationship-annotated-guide-ilo-recommendation-no-198-0>

Sporcuların maruz kaldıkları yoğun fiziksel ve psikolojik yüklenmelere rağmen, birçok ülkede iş hukuku koruması dışında bırakılmaları, doğrudan sağlıklarını tehdit eden yapısal bir sorun hâline gelmiştir. Moskalkenko, Melnychuk ve Novikov¹⁰, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ve ILO normlarına rağmen, spor federasyonlarının hâlen “sports exemption” adı altında kendi kurallarını uyguladığını; bu uygulamanın sporcuların fiziksel ve zihinsel sağlığı üzerinde açık bir risk yarattığını ortaya koymaktadır. Araştırmaya göre, kısa süreli ve güvencesiz sözleşmeler, sosyal güvenlik eksikliği, transferlerde söz hakkı yoksunluğu ve bağımsız yargı yollarına erişimin sınırlılığı, sporcuların iş gücü niteliğini zayıflatmakta; bu durum uzun vadede sporcunun hem bedensel kapasitesini hem de ruh sağlığını olumsuz etkilemektedir. Sporcuların sağlığının sürdürülebilir şekilde korunabilmesi için, sporun istisnai bir alan olarak değil, emek hukuku kapsamında tanımlanması gerektiğini vurgulamaktadır.

Türkiye’deki mevzuatı bu yönüyle incelemek de kritik bir öneme sahiptir. Bir kimsenin, 4857 sayılı İş Kanunu¹¹ kapsamında “işçi” olup olmadığını belirleyen en önemli faktör iş sözleşmesidir. Bir karşılık (para vb.) için futbol, basketbol oynamayı vb. taahhüt eden kişiler ile ona bu karşılığı veren arasında kurulan sözleşme de bir iş sözleşmesidir¹². Profesyonel sporcular, kulüpleriyle yaptıkları sözleşmeler çerçevesinde, kulüplerin belirlediği yer ve saatlerde, işveren ya da onun temsilcisinin talimatlarına uygun biçimde antrenman ve müsabakalara katılmakta ve bu faaliyetler karşılığında ücret almaktadırlar. Bu çerçevede, kulüple sporcu arasında kurulan ilişki, iş sözleşmesi niteliği taşımaktadır¹³. 4857 sayılı İş Kanunu’nun 4. maddesinde yer alan istisnai düzenleme kapsamında, sporcular bu kanunun kapsamı dışında bırakılmıştır. Başka bir deyişle, işçi niteliği taşısalar dahi, sporculara ilişkin iş ilişkileri, İş Kanunu’nun hükümlerine tabi değildir. Kapsam dışı tutulanlar, sadece sporcularla sınırlandırıldığı için spor kulübünde diğer işlerde çalışanlara İş Kanunu hükümleri uygulanmaktadır¹⁴.

Yargıtay’ın değerlendirmelerine göre, sporcuların kulüpleriyle olan ilişkisi; belirli yer ve zamanlarda, işverenin denetimi ve talimatları doğrultusunda antrenmanlara ve müsabakalara katılmaları ve bu faaliyetler karşılığında

¹⁰ MOSKALENKO, O. V.; MELNYCHUK, N. O.; NOVİKOV, D. O. Ensuring physical and mental health of athletes by the labor law. *Wiadomości Lekarskie*, 74(11/2), 2021. s.3029.

¹¹ 4857 sayılı İş Kanunu (Resmî Gazete Tarihi: 22.05.2003, Sayı: 25134).

¹² TUNÇOMAĞ, K.; CENTEL, T. *İş hukukunun esasları* (11. basım). İstanbul: 2015. Beta Yayınları. s.40.

¹³ Yargıtay 13. Hukuk Dairesi. (2012). E. 2012/5555, K. 2012/14356, T. 04.06.2012.

¹⁴ SÜZEK, S. *İş hukuku* (7. basım). İstanbul, 2013. Beta Yayınları. s.215.

önceden kararlaştırılmış bir ücret almaları esasına dayanmaktadır. Bu çerçevede, sporcu ile kulüp arasında kurulan bağ, iş sözleşmesi niteliği taşımaktadır. Sporun faaliyet alanı olması, bu ilişkinin iş hukuku kapsamında değerlendirilmesine engel teşkil etmez. Diğer yandan, federasyon ile kulüpler ya da sporcular, hakemler, antrenörler, teknik direktörler gibi spor camiasına ait diğer kişiler arasında ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklarda, ilgili federasyonun özel hukuk normları çerçevesinde oluşturduğu kurullara ve tahkim mekanizmalarına başvurulması öncelikli yoldur. Spor, bireysel ya da takım halinde gerçekleştirilen, belli kurallara göre icra edilen ve genellikle rekabet içeren fiziksel etkinliklerin bütünüdür. Bu kapsamda sporcu, bu tür faaliyetlerin içinde aktif biçimde yer alan, yarışmalara katılan kişidir. Antrenör; bilimsel bilgi birikimini, sporcunun performansını artırmak amacıyla kullanan ve bu bilgileri teknik beceri ile stratejik yaklaşımlarla birleştiren uzmandır. Teknik direktör ise; aldığı eğitimin sonucu olarak edindiği teknik bilgileri hem bireysel sporcu başarısı hem de takım performansı için sistematik bir yapıya oturtan, bu süreci antrenörler aracılığıyla yöneten ve eğitsel işlev de üstlenen kişi olarak tanımlanabilir¹⁵. Bu Karardan da anlaşılacağı üzere, İş Kanunu'nun kapsamının belirlenmesi bakımından emsal niteliğindedir. Kararda belirtildiği üzere, doğrudan spor faaliyeti icra etmeyen; bunun yerine sporcuyu müsabakalara hazırlayan antrenör ile daha çok yönetsel ve taktiksel görevler üstlenen teknik direktör, "sporcu" sıfatıyla değil, işçi statüsüyle değerlendirilmelidir. Bu doğrultuda, antrenörler ve teknik direktörler ile işveren konumundaki spor kulüpleri arasında yapılan sözleşmeler, İş Kanunu çerçevesinde iş sözleşmesi olarak kabul edilmekte; bu türden uyuşmazlıkların çözüm yeri ise iş mahkemeleri olarak belirlenmektedir. Yargıtay'ın benimsediği temel ölçüt, kişinin doğrudan spor yapıp yapmadığıdır; aktif spor icrası yerine destek ve yönlendirme faaliyetlerinde bulunan profesyoneller, işçi sayılmakta ve İş Kanunu hükümlerinden yararlanmaktadır.

Profesyonel sporcular, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 4. maddesi uyarınca bu kanunun kapsamı dışında bırakıldıkları için, bu kişilerle kulüpleri arasında kurulan hukuki ilişkilerde kural olarak Borçlar Kanunu'nun hizmet sözleşmesine ilişkin hükümleri uygulanmaktadır. Sporcu ile kulüp arasındaki sözleşmeler, tarafların karşılıklı edim yükümlülüklerini düzenleyen özel hukuk sözleşmeleri niteliği taşımaktadır¹⁶. Ancak profesyonel futbolcular bakımından, 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında

¹⁵ Yargıtay 9. Hukuk Dairesi. (2010). E. 2010/45651, K. 2010/35814, T. 02.12.2010.

¹⁶ SÜZEK, S. 2013, s.216; DEMİRCİOĞLU, M; CENTEL, T. (2012). İş hukuku. İstanbul: Beta Yayınları. 2012. s.70.

Kanun¹⁷a dayanılarak çıkarılan *Profesyonel Futbol Talimatı*¹⁸, futbolcu ile kulüp arasındaki hukuki ilişkilere özgü bir normatif çerçeve sunmaktadır. Bu düzenleme, genel hukuki normların ötesinde, profesyonel futbolculuğun çalışma ilişkilerine ilişkin özel hükümler içermekte; sözleşmenin şekli, süresi, feshi ve tarafların yükümlülükleri gibi alanları detaylandırmaktadır¹⁹. Borçlar Kanunu çerçevesinde profesyonel sporcular ile kulüpleri arasında kurulan hizmet ilişkilerinin değerlendirilmesinde, özellikle ücret ve yıllık izin gibi temel iş hukuku kavramlarının ayrı bir önemi bulunmaktadır. Ücret, çalışanların çoğu için yalnızca bir geçim aracı değil, aynı zamanda toplumun genel satın alma gücünü ve ekonomik refah düzeyini belirleyen temel faktörlerden biridir. Nitekim Zaim²⁰e göre, emek karşılığı ödenen ücretler, çoğu durumda bireylerin tek gelir kaynağını oluşturmakta ve bu yönüyle ülke ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu²¹’nin 393. maddesi de hizmet sözleşmesi bağlamında, işverenin işçiye bağımlı çalışma karşılığında ücret ödeme yükümlülüğünü açıkça tanımlamaktadır. İlgili maddeye göre hizmet sözleşmesi; *“işçinin işverene bağımlı olarak belirli ya da belirsiz süreyle iş görmeyi, işverenin de buna karşılık zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği”* sözleşme türüdür.

Ücret açısından ise, daha kapsayıcı bir düzenleme bulunmaktadır. Buna göre, asgari ücret uygulaması yalnızca 4857 sayılı İş Kanunu kapsamındaki işçilerle sınırlı olmayıp, hizmet sözleşmesiyle çalışan tüm bireyler açısından bağlayıcı bir alt sınır niteliği taşımaktadır. Nitekim İş Kanunu’nun 39. maddesinde, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından oluşturulan Asgari Ücret Tespit Komisyonu’nun, her türlü işçinin ekonomik ve sosyal koşullarını gözeterek ücretlerin alt sınırını belirleyeceği açıkça düzenlenmiştir. Bu düzenleme, sadece İş Kanunu kapsamındaki çalışanlar için değil; Borçlar Kanunu hükümlerine tabi profesyonel sporcular için de geçerli olup, sporcu ile kulüp arasında yapılacak sözleşmelerin yasal asgari ücretin altında olmaması zorunludur.

¹⁷ 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kurulu ve Görevleri Hakkında Kanun (Resmî Gazete Tarihi: 16.05.2009, Sayı: 27230).

¹⁸ <https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TALIMATLAR/Profesyonel-Futbolcularin-Statüsü-ve-Transferleri-Talimatı.pdf>

¹⁹ GEREK, N.; GÖKÇEK KARACA, N.; BAYBORA, D.; KOCABAŞ, F. (2013). *İş ve sosyal güvenlik hukuku*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2013. Açık öğretim Fakültesi Yayını. s.19.

²⁰ ZAIM, S. *Çalışma ekonomisi*. İstanbul: Filiz Kitabevi. 1997. s.195.

²¹ T.C. Yasalar. TBK (Türk Borçlar Kanunu) (2011). *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu* (Resmî Gazete Tarihi: 04.02.2011, Sayı: 27836).

İzin hakkı ise 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 422. maddesi uyarınca hizmet sözleşmesine dayalı tüm çalışanlar için düzenlenmiş olup, en az bir yıl hizmet vermiş işçilere yılda en az iki hafta, on sekiz yaş altı ve elli yaş üstü işçilere ise en az üç hafta ücretli yıllık izin hakkı tanınmaktadır. Profesyonel sporcular açısından bu sürenin uygulanabilirliği, doğrudan işin yapısına ve sezon programına bağlı olarak şekillenmektedir. Örneğin profesyonel futbolcular bakımından, sezonun 31 Mayıs'ta sona erdiği ve yeni sezonun genellikle ağustos ayında başladığı dikkate alındığında, yıllık izin kullanımının bu ara döneme denk getirilmesi uygulamada yaygın bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır²².

Sonuç olarak gerek amatör gerekse profesyonel düzeyde faaliyet gösteren sporcuların, 4857 sayılı İş Kanunu kapsamı dışında bırakıldıkları görülmektedir. Bu nedenle, sporcu ile kulüp arasında kurulan hukuki ilişkilerde kural olarak 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun hizmet sözleşmesine ilişkin hükümleri uygulanmakta; ancak ilgili spor branşına özgü özel mevzuat ya da federasyon düzenlemeleri mevcutsa, bu düzenlemelerin öncelikle dikkate alınması gerekmektedir.

2. Sporcuların Sosyal Güvenlik Kapsamında Değerlendirilmesi

Türkiye'de amatör sporcuların sosyal güvenlik sistemine dahil edilmesine yönelik çabalar, 1968 yılından itibaren çeşitli yasa tasarıları, fon düzenlemeleri ve kurumlar arası protokoller yoluyla sürdürülmüş; ancak bu girişimlerin tamamı kalıcı ve kapsayıcı bir sistem kurulamadan sonuçsuz kalmıştır. 1988 ve 1997 yıllarında imzalanan protokollerle, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 86. maddesi kapsamında "Topluluk Sigortası" uygulamasına geçilmek istenmiş; ayrıca 1479 sayılı Kanun uyarınca "İsteğe Bağlı Sigorta" modeli önerilmiştir. Ancak bu modellerin, özellikle prim ödeme yükümlülüğünün sporculara veya kulüplerine bırakılması nedeniyle sürdürülebilir olmadığı görülmüştür. Yapılan bir çalışmada, bu çözümsüzlüğün temelinde mali kaynak yetersizliği ve yönetsel karmaşanın yattığını belirtilmiş ve sporcular için gelir temelli bir "Genel Spor Sigortası" kurulması gerektiğini savunulmuştur. Bu sigorta yapısının Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulacak bir fon üzerinden, seyircilerden, federasyonlardan, sponsorlardan ve kamu kaynaklarından desteklenerek finanse edilmesi önerilmiştir²³

²² AYDIN, U.; CANBEY ÖZGÜLER, V.; KOCABAŞ, F.; YALIZ SOLMAZ, D.; KATIRCI, H.; DEMİRKAYA, S.; YÜCE, A.; ETCİ, H. Türkiye'de profesyonel sporcuların çalışma koşulları ve örgütlenme eğilimleri. *Çalışma ve Toplum*, 2017(4), s.1878.

²³ İMAMOĞLU, O.; KİŞHALI, N. F.; ALTUN, P.; ÇEBİ, M. Türkiye'de Amatör Sporcuların Sigortalanma Sorunları.

Türkiye’de sporcuların sosyal güvenlik sistemine dâhil edilmesinde branş bazlı ayrımcılığın hâlen sürdüğü ve bu durumun kurumsal düzeyde ciddi eşitsizlikler yarattığı görülmektedir. Türkiye’de yalnızca futbol branşının hukuken profesyonel olarak tanındığını, diğer tüm branşların mevzuatta “amatör” olarak sınıflandırıldığını ve bu nedenle birçok federasyonun sosyal güvenlik yükümlülüğünü kulüplerin inisiyatifine bırakıldığını da görmekteyiz. Özellikle voleybol, basketbol ve hentbol federasyonlarının sosyal güvenlik bildirim konusunda duyarlılık gösterdiğini; buna karşılık diğer federasyonlarda açık bir düzenleme veya takip mekanizması bulunmadığını ortaya koyulmuştur. Bu yapısal farklılık, eşit sosyal güvenlik hakkı ilkesine aykırı bir durum oluşturmaktadır²⁴.

Profesyonel sporcuların yalnızca aktif kariyerleri süresince değil, aynı zamanda kariyer sonrasında da sosyal risklere karşı korunmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Söz konusu riskler; iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık, analık, işsizlik, malullük, yaşlılık ve ölüm gibi klasik sosyal sigorta kollarının tamamını kapsamaktadır²⁵. Bu sebeple, sosyal güvenlik sistemi içerisinde, sporcuların tanımlanması oldukça önemlidir.

2008 yılında gerçekleştirilen sosyal güvenlik reformu öncesinde, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu döneminde, amatör sporcular için doğrudan zorunlu bir sigortalılık rejimi öngörülmemiş; bunun yerine topluluk sigortası kapsamında isteğe bağlı bir sosyal güvence mekanizması oluşturulmuştur. 8 Ekim 1997 tarihinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile yapılan bir protokolle, dernek, birlik, federasyon gibi amatör sporcu örgütlerinin Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri aracılığıyla Sosyal Sigortalar Kurumuna başvurarak topluluk sigortası sözleşmesi imzalayabilmeleri mümkün hâle getirilmiştir. Bu kapsamda, amatör sporculara iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık, analık, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası kollarının biri, birkaçı veya tamamına isteğe bağlı olarak dahil olma imkânı tanınmıştır. Bu uygulama, amatör sporcuların sosyal güvenlik sistemine gönüllü katılımını teşvik etmeyi amaçlamış; ancak bu hakka erişim, kulüp ya da örgütlerin inisiyatifine bağlı olduğundan, uygulamada yaygınlık ve sürdürülebilirlik açısından sınırlı bir etki yaratmıştır. Nitekim 2008 reformu ile yürürlüğe giren 5510 sayılı Kanun sonrasında bu uygulama kaldırılmış; amatör sporcuların si-

---

Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 1(1). 1999. s.49,51.

²⁴ FİŞEKÇİOĞLU, İ. B., ÖZSARI, A., ŞEN, H. F., ALTIN, M. M., GÖRÜCÜ, A. Evaluate professional and amateur athletes' social insurances with legal aspects in Turkey. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 21(2), 2019. s.214,215.

²⁵ GÖKDUMAN, Ç., TEMEL, C., ALPER, Y. *Social security practices for professional athletes*. 2015. s.2.

gortalılığı ancak istisnai durumlar ve özel düzenlemeler çerçevesinde ele alınır hâle gelmiştir. 2008 yılında yürürlüğe giren sosyal güvenlik reformu sonrasında, amatör sporcuların sigortalılık erişimi ciddi biçimde daralmış ve önceki uygulamalarda var olan topluluk sigortası mekanizması tamamen kaldırılmıştır. Bu durum, yüz binlerce faal amatör sporcunun sosyal güvenlik sisteminin dışına itilmesiyle sonuçlanmıştır. Arıkan ve Mıllı²⁶, 5510 sayılı Kanun sonrasında hizmet akdine dayalı olmayan spor faaliyetlerinin sigortalılık kapsamı dışında kaldığını ve amatör sporcuların sosyal güvenliğe erişiminin yalnızca isteğe bağlı sigorta seçeneğine indirgenmiş olduğunu belirtmektedir. Geçmişte topluluk sigortasıyla sağlanan kısmi güvence sisteminin kaldırılmasının amatör sporcular açısından ciddi bir koruma boşluğu doğurduğunu ve bu kesim için yeniden örgütlenmiş, kurum temelli bir sosyal güvenlik mekanizmasının acil gereklilik olduğunu vurgulamaktadır. Sporcuların İş Kanunu kapsamı dışında tutulmasına ilişkin düzenlemelerde profesyonel ve amatör ayrımı yapılmaksızın tüm sporcular hariç tutulurken, sosyal güvenlik mevzuatında bu yönde bir ayrımın benimsendiği dikkat çekmektedir. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4/1-a maddesi uyarınca, hizmet akdine dayanarak bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılan kişiler sigortalı sayılmakta; aynı Kanun'un 6. maddesinde ise sigortalı sayılmayacak kişi ve meslek grupları belirtilmektedir. Bu maddede profesyonel futbolculara yönelik bir istisna yer almadığından, profesyonel futbolcuların 5510 sayılı Kanun kapsamında sigortalı sayılması gerektiği açıktır²⁷.

Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yayımlanan 2013/11 sayılı Genelge 'ye, 2014/05 sayılı Genelge ile eklenen hüküm²⁸, profesyonel sporcuların sosyal sigortalılık statüsüne ilişkin önemli açıklamalar içermektedir. Bu düzenlemeye göre, bir spor dalını meslek edinmiş ve bu faaliyetten gelir elde eden kişiler "profesyonel sporcu" olarak tanımlanmakta; bu kişilerin kulüpleri tarafından belirlenen yer ve saatlerde, işverenin emir ve talimatı doğrultusunda antrenman ve müsabakalara katılmaları ve karşılığında sözleşmeye dayalı olarak ücret almaları, aralarındaki ilişkinin hizmet akdi niteliği taşıdığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, faaliyet konusunun spor olması, söz konusu akdi ilişkinin iş hukuku ve sosyal güvenlik hukuku açısından değerlendirilmesine engel teşkil etmemektedir.

²⁶ ARIKAN, Y., MIL, İ. Amatör sporcuların sosyal güvenliği. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 58, 2013. s.234.

²⁷ AYDIN, U., DEMİRKAYA, S. Profesyonel futbolcular bakımından hizmet tespit davaları. *Karatahta İş Yazıları Dergisi*, (8), 2017, s.38.

²⁸ Sosyal Güvenlik Kurumu. *2014/05 sayılı Genelge ile değişik 2013/11 sayılı Sigortalılık İşlemleri Genelgesi* (Yayımlanma Tarihi: 28.02.2014).

Aynı düzenlemede, yalnızca sporcular değil; kulüpler tarafından istihdam edilen antrenör, teknik direktör, menajer, masör gibi diğer personelin de benzer şekilde emir ve talimat altında çalışma ve ücret alma esasına dayalı olarak hizmet akdi kapsamında değerlendirileceği belirtilmiştir. Bu kişilerin de 5510 sayılı Kanun’un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılmaları gerektiği açıkça hükme bağlanmıştır. Bu yönüyle genelge, sigortalılığın profesyonellik düzeyindeki faaliyete dayandığını vurgulamakta ve sosyal güvenlik ilişkisinin temelini hizmet akdi unsurlarına dayandırmaktadır.

Bu durum, kapsam yönünden 4857 sayılı İş Kanunu ile 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu arasındaki temel farkı ortaya koymaktadır. İş Kanunu kapsamında hem profesyonel hem de amatör sporcular hariç tutulmuşken, sosyal güvenlik mevzuatında bu iki grup arasında belirgin bir ayırım yapılmaktadır. Özellikle profesyonel sporcular, hizmet akdine dayalı olarak çalıştıkları ve işverene bağımlı şekilde faaliyet gösterdikleri için sosyal sigorta bakımından kapsama alınmakta; buna karşın amatör sporcular, ücret karşılığı çalışma ilişkisi içinde olmadıkları için sigortalı sayılmamaktadır²⁹.

Amatör sporcuların büyük çoğunluğu herhangi bir kulübe bağlı olmadan faaliyet gösterdiğinden, aralarında işveren–çalışan ilişkisi doğmamakta ve bu nedenle iş sözleşmesinden bahsedilememektedir. Bu kişiler, spor faaliyetini gelir elde etmek amacıyla değil; bireysel gelişim, rekabet ya da sosyal fayda amacıyla gerçekleştirmektedir. Yargıtay da bu ayrımı dikkate alarak, amatör sporcuların sigortalılık kapsamında değerlendirilemeyeceğini ifade etmiştir³⁰.

Profesyonellik kavramı, Türk spor sisteminde yalnızca normatif bir tanımlama olmaktan öte, uygulamada gelir elde etme esasına dayanan dinamik bir statü belirleyicisi hâline gelmiştir. Küçükgüngör’e³¹ göre, amatörlük ve profesyonellik ayrımı yalnızca mevzuatta yer alan statülerle değil, sporcunun kulübünden ücret alıp almadığına göre yapılmalıdır. Hukuken amatör sayılan bir spor dalında faaliyet gösteren bir sporcunun, düzenli olarak kulübünden ücret alması durumunda fiilen profesyonel kabul edilmesi ge-

²⁹ YİĞİT, A. Türk hukukunda futbolcu sorunlarının yargısal yolla çözümü. In T. Çağlar (Ed.), *Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu Av. Ömer Remzi Arıkan Armağanı* Ankara: Mattek Matbaacılık., 2013, s.854.

³⁰ Yargıtay 13. Hukuk Dairesi. (2012). E. 2012/5555, K. 2012/14356, T. 04.06.2012.

³¹ KÜÇÜKGÜNGÖR, E. Türk Hukukunda Sporcuların Hukuki Durumu. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2(2). 1998, s.118.

rektiği; benzer şekilde, hukuken profesyonel sayılan bir dalda hiçbir ücret almadan faaliyet gösteren bir sporcunun amatör nitelik taşıyabileceği ifade edilmektedir. Bu nedenle, profesyonellik–amatörlük ayrımının spor dalları üzerinden değil, sporcuların gelir durumu üzerinden değerlendirilmesi hem hukuk güvenliği hem de sosyal hakların temini açısından daha isabetli olacaktır. Dolayısıyla ana amacın çözümünde “gelir elde etme amaçlı faaliyet” ayrımı yatmaktadır. Gerçekten de profesyonel sporcudan anlaşılan da hayatını idame ettirmesi, gelir elde etme faaliyetlerinin temel noktasının spor olmasıdır.

Sosyal güvenlik hukuku açısından Türkiye’de sporcular arasında yapılan en belirgin ayırım, profesyonel ve amatör statüye dayanmaktadır. 5510 sayılı Kanun uyarınca, profesyonel sporcuların hizmet akdi ilişkisi içinde çalışmalarını ve gelir elde etmeleri nedeniyle sosyal sigorta kapsamına alınmaları açıkça öngörülmüştür. Buna karşın amatör sporcular, işçi–işveren ilişkisi doğmadığı gerekçesiyle sosyal güvenlik kapsamı dışında bırakılmaktadır. Öztuna’ya³²göre, profesyonel sporcuların sosyal sigorta kollarının tamamına tabi tutulmaları mümkündür; ancak amatör sporcular için böyle bir koruma sağlanmamaktadır. Bu durum, sporun tabana yayılması ve genç yeteneklerin desteklenmesi hedefleriyle çelişmekte; sporcular arasında sosyal haklara erişimde yapısal bir eşitsizlik yaratmaktadır.

Yargıtay, profesyonel sporcularla kulüpler arasındaki hukuki ilişkinin belirlenmesinde hizmet akdinin varlığını tespit etmenin temel bir öncelik taşıdığını vurgulamaktadır. Nitekim 10. Hukuk Dairesi tarafından verilen bir kararda, davacı ile kulüp arasında hizmet akdinin varlığının tespit edilebilmesi için, öncelikle taraflar arasında herhangi bir sözleşmenin bulunup bulunmadığı, ücret alınıp alınmadığı, alınmışsa bu ödemenin hangi yöntemle yapıldığının açıkça ortaya konulması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, davacının kulübün emir ve talimatı doğrultusunda antrenmanlara ve müsabakalara katılıp katılmadığı da değerlendirme konusu yapılmalıdır. Eğer sporcu kulübün gözetimi ve denetimi altında çalışıyorsa ve bu çalışma karşılığında düzenli bir gelir elde ediyorsa, bu durum hizmet akdinin temel unsurlarını karşılamakta ve iş ilişkisinin varlığını göstermektedir. Yargıtay bu tür davalarda, söz konusu döneme ilişkin ücret bordroları, puantaj kayıtları, imzalı belgeler gibi yazılı kanıtların detaylı şekilde incelenmesini, tanık beyanlarının ise iş yerinin niteliği ve kapasitesi göz önünde bulundurularak

³² ÖZTUNA, B. Türk sporcularının sosyal güvenliği. *International Journal of Science Culture and Sport*, 3(Special Issue), 2015, 802–808.

değerlendirilmesini gerekli görmektedir³³. Yargıtay kararlarında da açıkça görüldüğü üzere, profesyonel sporcuların sigortalı sayılabilmesi için belirli hukuki kriterlerin varlığı aranmaktadır. Bu bağlamda, sigortalılık ilişkisinin kurulabilmesi için öncelikle sporcu ile kulüp arasında hizmet sözleşmesinin bulunması, ücret ödemesinin yapılması ve sporcunun kulübün emir, talimat ve gözetimi altında çalışıyor olması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, Yargıtay, sporcu ile kulüp arasındaki ilişkinin sigortalılık niteliği taşıyıp taşımadığını, hizmet akdinin temel unsurlarına göre değerlendirmekte ve bu unsurların varlığı hâlinde sosyal sigorta ilişkisinin kurulabileceğini kabul etmektedir.

Ancak özellikle bazı kulüplerin, sporculara “özendirme” amacıyla yaptığı düzenli ödemeler, bu ilişkinin hukuki niteliği konusunda tartışmalara yol açmıştır. Zira uygulamada, amatör statüdeki birçok sporcu kulüpleriyle fiilen hizmet ilişkisi kurmakta, ancak bu durum mevzuat açısından net bir şekilde sigortalılık doğurmamaktadır. Bu belirsizlik, Sosyal Güvenlik Kurumu’nun 2019/09 sayılı Genelgesi³⁴ ile yeniden ele alınmıştır. Söz konusu Genelgede, daha önce yayımlanan 2013/11 sayılı Genelge ‘ye eklenen hükümlerle, kulüplerin bazı sporculara düzenli ödeme yaptığı durumlarda, bu ödemenin asgari ücret veya üzerinde olması hâlinde ilgili sporcuların 5510 sayılı Kanun’un 4/1-a maddesi kapsamında sigortalı sayılacağı, aksi hâlde sigortalılık ilişkisinin doğmayacağı açıkça belirtilmiştir. Bu düzenleme, özellikle kulüpler ile genç, gelecek vadeden sporcular arasında kurulan ilişkilerin sosyal güvenlik hukukuna yansımaları daha net biçimde tanımlanmayı amaçlamakta; böylece kulüplerin keyfi uygulamalarıyla ortaya çıkabilecek sigortasız çalışma risklerini önlemeyi hedeflemektedir. Benzer bir uygulama, İngiltere’de de geçerlidir. Belirli bir gelir eşiğini aşan sporcular, otomatik olarak National Insurance sistemine dahil edilmekte ve işsizlik, sağlık gibi sosyal güvenlik haklarından yararlanmaktadır³⁵.

Bu konu, yalnızca Türkiye ile sınırlı kalmayıp, Avrupa Birliği üyesi pek çok ülkede de tartışılmaktadır. Birçok üye devlette, sporcular iş hukuku kapsamında değerlendirilmekte ve sosyal güvenlik sistemine entegre edilmektedir. Bu durum, Tablo 1’de çeşitli ülkelerdeki sporcuların hukuki statüleri ve sosyal güvenlik kapsamaları üzerinden karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır.

³³ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi. (2014). E. 2014/450, K. 2014/7914, T. 07.04.2014.

³⁴ Sosyal Güvenlik Kurumu. (2019). 2019/09 sayılı Genelge ile değişik 2013/11 sayılı Sigortalılık İşlemleri Genelgesi (Yayımlanma Tarihi: 24.04.2019).

³⁵ United Kingdom. (1992). *Social Security Contributions and Benefits Act 1992*. London: Her Majesty’s Stationery Office. Retrieved from <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1992/4/contents>

Tablo 1: Çeşitli Ülkelerde Sporcu Statüleri ve Sosyal Güvenlik Kapsamı

Ülke	Sporcu Statüsü	Sosyal Güvenlik Kapsamı
Türkiye	İş Kanunu kapsamı dışında; Borçlar Kanunu + federasyon düzenlemeleri	Sadece gelir elde eden profesyoneller 4/1-a kapsamında; amatörler dışlanır
Fransa	İş Kanunu kapsamında; profesyonel sporcular işçi statüsünde	Tüm sosyal sigorta kolları geçerli; erken emeklilik desteği mevcut
Almanya	İş Kanunu kapsamında; sporcu açıkça işçi olarak tanımlanır	Zorunlu sosyal sigorta + geçiş programları; denetim yüksektir
İngiltere	İş Kanunu kapsamında; sporcu sözleşmeleri iş ilişkisi olarak değerlendirilir	Asgari ücret üstü sözleşmelerde otomatik sigorta; işsizlik ve sağlık dahil
Hollanda	İş Kanunu kapsamında; vergi ve sosyal güvenlik desteği sağlanır	Kurumsal zorunluluk + devlet teşviki ile sosyal güvenlik sağlanır
Endonezya	Anayasal güvence var ancak uygulamada İş Kanunu uygulanmıyor	Sigorta anayasal düzeyde tanımlı; uygulamada eksiklikler vardır
Rusya	Sporcular çalışan sayılmıyor; hukuki tanımda belirsizlik var	Sosyal güvenlik kurumsal değil; federasyon temelli ve sınırlıdır
Çin	Sporcu tanımı yok; işçi statüsünden hariç tutuluyor	Zorunlu sigorta sistemi yok; bireysel prim ödeme yoluyla çözülür
Avrupa Birliği (İçtihat ve Normlar)	AB içtihatlarına göre sporcular işçi sayılmalıdır (uygulamada ülkeye göre farklılık var)	AB direktifleri sigorta hakkını tanıır; uygulama ülke düzeyindedir

(Akademik literatür ve resmî belgelerden yaptığı karşılaştırmalı derlemeye dayalıdır.) Kaynak: Öztuna (2015); SGK (2019); Gökdoğan, Temel & Alper (2025); O’Leary ve Diğerleri (2024); Zou ve Diğerleri (2018); Triyanto & Lamijan (2021); Ryskin ve Diğerleri (2019); Moskalenko ve Diğerleri (2021).

Türkiye’de sporcuların sosyal güvenlik sistemi içerisindeki konumu, profesyonel ve amatör ayrımı temelinde önemli farklılıklar göstermektedir. Özellikle amatör sporcuların kamu güvenceli sosyal güvenlik sisteminin dışında tutulması, bu grubun özel sigorta sistemine yönlendirilmesine yol açmaktadır. Oğuz ve Çıtır¹, profesyonel ya da amatör ayrımı yapılmaksızın sporcuların sosyal güvenlik dışı bırakılmasının, spor hukukunda eşitsizliğe neden olduğunu belirtmekte; bu boşluğun özellikle kulüp ve federasyonların sorumluluğuna bırakıldığını ifade etmektedir. Uygulamada, federasyon talimatları çoğu kez kulüplerin özel sigorta yaptırmasını zorunlu kılsa da bu durumun denetlenmediği ve birçok sporcunun sigortasız şekilde faaliyet

¹ OĞUZ, Ö., ÇİTİR, A. B. (2025). E–Sporcunun Çalışma İlişkisinden Kaynaklı Hakları. Ankara Barosu Dergisi, 83(1), 39-83. 2025, s.169-171.

gösterdiği ortaya konulmaktadır. Oysa hukuken kulüp ya da federasyonun sporcu lehine yaptığı sigorta sözleşmelerinde, sigorta ettiren sıfatı bu kurumlara ait olmakta ve prim ödeme yükümlülüğü doğmaktadır. Bu çerçevede, sporcuların sosyal güvenlik haklarından fiilen yararlanabilmesi için yalnızca genel hükümler değil, spor federasyonlarına ve kulüplere açık ve bağlayıcı yükümlülükler getirilmesi gerekmektedir.

Bununla birlikte, dijitalleşme ve dijital oyun sektörünün gelişimiyle beraber, ortaya çıkan ve giderek profesyonelleşen e-sporcular grubu da bulunmaktadır. E-spor oyuncularının çalışma ilişkileri, geleneksel sporcularda olduğu gibi profesyonellik kriterlerine değil, gelir ve bağımlılık temelli iş görme ilişkilerine dayanmaktadır. Ünal ve Hüseyinli², e-spor oyuncularının işverenin emir ve talimatları altında düzenli biçimde çalıştığını, antrenmanlara katıldığını ve gelir elde ettiğini vurgulamakta; bu nedenle, iş sözleşmesinin üç temel unsuru olan iş görme, ücret ve bağımlılığın bir araya geldiğini belirtmektedir. Ancak sporcular İş Kanunu m.4/1-g gereği işçi sayılmamakta ve bu nedenle Türk Borçlar Kanunu’nun hizmet sözleşmesine dair hükümleri uygulanmaktadır. Buna rağmen, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu gibi düzenlemelerle sınırlı da olsa işçi benzeri koruma mekanizmalarının yürürlükte olduğu ifade edilmektedir. Özellikle e-sporcuların uzun çalışma saatleri, teknolojik bağımlılık, iş kazaları ve iş güvencesi sorunları dikkate alındığında, klasik sporculara benzer şekilde sosyal güvenlik kapsamına alınmaları gerektiği önerilmektedir.

Sporcularda emeklilik süreci, meslekten ayrılma yaşının düşüklüğü, sosyal statü kaybı ve yeni bir mesleki kimlik oluşturmama gibi nedenlerle, genel topluma kıyasla çok daha çetin geçmektedir. Uyral³, Türkiye’de Olimpiyat ve Dünya Şampiyonalarında ülkeyi temsil etmiş elit sporcularla yaptığı nitel saha çalışmasında, emekliliğe geçişin sporcular açısından sadece ekonomik bir zorluk değil, aynı zamanda yoğun psikolojik ve sosyal uyum problemlerini barındıran bir kırılma süreci olduğunu ortaya koymuştur. Sporcuların büyük bir bölümü, kariyer sonrası “boşluk hissi”, popülarite kaybı ve yeniden sosyal konum inşasında zorlandıklarını; bu nedenle sporu bırakmalarına rağmen bir süre sonra spora geri dönme eğiliminde olduklarını belirtmiştir. Bu durum Türkiye’de sporculuğun meslek olarak kurumsallaşmamasıyla ve

² ÜNAL, E., HÜSEYİNLİ, N. Yeni bir meslek grubu: E-spor oyuncuları ve çalışma hakları. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13(2), 2022, s.571.

³ UYRAL, E. Sporcularda emeklilik dönemini etkileyen faktörler: Emeklilik mi? Boşluk mu? *Senex: Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*, 1, 2017, s.23-26.

emeklilik sonrası geçiş sürecine ilişkin devlet destekli sosyal güvenlik mekanizmalarının yeterince yapılandırılmamış olmasıyla doğrudan ilişkilidir.

SONUÇ

Türkiye’de sporcuların sosyal güvenliğe erişimindeki temel sorun ve bu sorunların çözüm önerileri kapsamında, beş temel adım sıralayabiliriz.

İlk olarak, Türkiye’deki amatör sporcuların sosyal güvenlik sistemine dair farkındalık düzeyleri oldukça sınırlıdır. Bu farkındalığın bazı yapısal ve sosyo-ekonomik değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterdiği çeşitli çalışmalarda da ele alınmıştır. Pepe ve Arısoy⁴ tarafından Isparta ilinde amatör futbolcularla yürütülen alan araştırmasında, 116 katılımcıya uygulanan ölçme araçları sonucunda sosyal güvenlik farkındalık düzeylerinin genel ortalamanın altında olduğu, özellikle spor yaşı arttıkça farkındalığın düştüğü ve alt liglerde oynayan sporcuların daha yüksek farkındalık gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca, ücret almayan sporcuların, ücret alanlara kıyasla sosyal güvenlik haklarına daha fazla dikkat ettiği ortaya konmuştur. Bu durumun, ekonomik beklenti içerisinde olmayan sporcuların sağlık ve sosyal güvenlik ihtiyaçlarını kulüplerden beklemesiyle ilişkili olabileceği ifade edilmektedir. Türkiye’deki profesyonel sporcuların sosyal güvenlik sistemine dâhil olup olmadıkları kadar, sistem içinde olduklarında hangi haklardan yararlanabileceklerine dair bilgi düzeylerinin düşüklüğü de sosyal koruma mekanizmalarının etkinliğini sınırlamaktadır. Amcaoğlu ve Yetim⁵ tarafından farklı branşlardan 181 lisanslı profesyonel sporcu ile yapılan ampirik araştırmada, katılımcıların %73,5’inin sosyal güvenlik haklarına dair yeterli bilgiye sahip olmadığı, %29,3’ünün ise herhangi bir sosyal güvencesinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Daha da dikkat çekici olan, sporcuların yalnızca %18,2’sinin bağlı buldukları kulüp veya federasyon tarafından "Sporcu Sağlık Güvencesi Protokolü" hakkında bilgilendirildiğini ifade etmesidir. Bu bulgular, sosyal güvenlik mevzuatının varlığının tek başına yeterli olmadığını; sporcuların bu haklardan yararlanabilmeleri için bilgilendirme, yönlendirme ve takip süreçlerinin kurumsallaşması gerektiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla öncelikle amatör sporcuların, sosyal güvenlik hakları, sosyal sigortaların önemi ve hayatları için nasıl bir öneme sahip olduğu konusunda bilinçlendirilmeleri gerekmektedir.

⁴ PEPE, O.; ARISOY, A. Futbolcuların Sosyal Güvenlikleri ile İlgili Farkındalıklarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Yalvaç Akademi Dergisi*, 8(1), 2023. s.120-122.

⁵ AMCAOĞLU, D., YETİM, A. A. Sporcuların sosyal güvenlik bilgi düzeylerinin incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 8(1), 2018, s.66,67.

İkincisi, Türk iş mevzuatı açısından sporcuların hukuki konumu, yapısal ve normatif belirsizlikler içermeye devam etmektedir. Mevcut düzenlemeler, sporcuları 4857 sayılı İş Kanunu'nun kapsamı dışında tutmakta; bu nedenle profesyonel veya amatör statü fark etmeksizin, sporcularla kulüpler arasındaki ilişkiler genel olarak Borçlar Kanunu'nun hizmet sözleşmesine dair hükümleri çerçevesinde değerlendirilmektedir. Öte yandan, Türkiye Futbol Federasyonu başta olmak üzere bazı federasyonların kendi talimatlarıyla getirdikleri düzenlemeler, kulüple sporcu arasındaki ilişkileri daha ayrıntılı biçimde tanımlamaktadır. Ancak bu tür düzenlemeler, idari normlar niteliğinde olduğundan, bağlayıcılık ve yargısal denetim açısından sınırlı etki doğurmaktadır. Bu sebeple, ikincil bir mevzuat ile amatör ve profesyonel sporcuların çalışma şartlarına, tabi oldukları hukuka ve diğer normlara ilişkin açık bir düzenleme yapılması gerekmektedir.

Üçüncüsü, sosyal güvenlik alanında, 5510 sayılı Kanun, profesyonel sporcuların sigortalılık statüsünü açıkça tanımlarken; amatör sporcuların durumu daha karmaşık bir yapı arz etmektedir. 2019/09 sayılı SGK Genelgesi ile yapılan güncel düzenleme, kulüpler tarafından asgari ücret veya üzerinde ödeme yapılan amatör sporcuların da 4/1-a kapsamındaki sigortalı statüsüne dahil edilebileceğini öngörmektedir. Buna karşın, asgari ücretin altında ödeme alan sporcular sigortalı sayılmamakta; bu da özellikle alt-yapı oyuncularını ve gelişim çağındaki sporcular açısından ciddi bir sosyal güvenlik açığı yaratmaktadır. Bu kapsamda, öncelikli önerimiz, prime esas kazançları ne olursa olsun, sosyal sigorta kapsamına alınmalıdır. Yapılacak bir düzenleme ile usta öğreticiler kapsamında uygulanan sigortalılık örneği emsal alınabilir. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında uzman ve usta öğretici olarak çalıştırılanların prim ödeme gün sayısı 30 günü aşmamak kaydıyla, bir takvim ayı içerisinde hak kazandıkları brüt ek ders ücreti toplam tutarının, prime esas günlük kazanç alt sınırına bölünmesi sonucu bulunmaktadır. Bu önerimiz uygulanırsa, sporcuların ay içerisinde elde ettikleri kazanç, prime esas günlük kazanç alt sınırına (günlük asgari ücret) bölünerek sigortalılık günü belirlenebilir. Akabinde yine, yapılacak bir düzenleme ile asgari ücretin altında kazanç elde eden sporcuların, kısmi süreli çalışanlar gibi istekleri ve belli bir prim ödemeleri halinde prim günü kazanması ya da 5/g sigortalıları olarak adlandırdığımız, yurtdışına gönderilen Türk işçiler gibi aylık bir borçlanma hakkı verilmesi suretiyle sigortalılığın sağlanabilmesine imkân verilmelidir. Gerçekten de bir sporcunun elde ettiği kazançla bağımlı bir sigortalılık ilkesi, birden fazla değişkeni içerdiğinden, sosyal sigortanın evrensel ve kapsayı-

cılık ilkelerinin uygulanamamasını beraberinde getirmektedir.

Dördüncüsü, profesyonel sporcular, spora erken yaşta başlamakta ve genellikle 30–35 yaşları arasında kariyerlerini sonlandırmaktadır. Ancak, erken yaşlanma ve yüksek fizyolojik yıpranma nedeniyle, genel nüfusa uygulanan standart yaş ve prim koşulları profesyonel sporcular için erişilebilir olmaktan uzaktır. Bu nedenle sporcuların, mesleki faaliyetlerinin fiziksel doğası göz önüne alınarak erken emekliliğe olanak tanıyacak “fiili hizmet süresi zammı” gibi düzenlemelere tabi tutulmaları önerilmektedir⁶. Bu durumda, sporu bir meslek haline getirmiş ve profesyonel olarak bunu yaptıkları çeşitli kamu kurumlarınca da doğrulanabilen sporcuların, fizyolojik yıpranma ve buna bağlı olarak fiilen diğer meslek gruplarına göre daha kısa bir çalışma hayatına sahip olmalarının, sosyal sigorta şemsiyesi altına girememe riskini bertaraf etmelerini sağlayacaktır. Bu uygulamaya bir alternatif olarak, Kurum aktüerya dengesini de gözetmek için, sporcular adına ödenecek sigorta primlerinin, gruplandırarak kademeli arttırılması da bir alternatif olarak sunulabilir. Örneğin, tüm sigorta kollarına tabi bir çalışanın işveren ve sigortalı prim hissesi %37,75’tir. Bu oranın, %20’si uzun vadeli sigorta kolları primi içermekte olup, bu oran sabit olarak uygulanmaktadır. Kademeli arttırım kapsamında, sporcuların elde ettikleri prime esas kazanca göre, uzun vadeli sigorta kolları primi (malullük, yaşlılık ve ölüm) arttırılabilir.

Beşincisi, sosyal güvenlik reformu öncesinde sosyal sigorta konusundaki riskin en aza indirilmesi için uygulanan topluluk sigortasının, her ne kadar başarısız olsa da kaldırılması ve zorunlu sigortalılığın kazanç yapısına bağlanması ile kulüp, dernek veya federasyonların sigortalılık kapsamındaki etkinlikleri çok sınırlandı. Bu kapsamda, federasyon, dernek ve kulüplerin, kayıtdışı istihdam ile mücadelede de aktif kullanılmasının sağlanabileceği gibi sosyal sigortalar kapsamında bilgilendirme araçları olmaları da sağlanabilir. Özellikle, yukarıda önerdiğimiz usta öğreticilerin sigortalılığını emsal olarak oluşturulacak sporcu sigortalılığı ilişkin, ilgili kurumlar ile Sosyal Güvenlik Kurumu arasında yapılabilecek bir protokol ve bildirim kanalı, sigortalılığa erişimi de kolaylaştıracaktır. Sporculara ilişkin, özel koruyucu mekanizmaların da bu kurumlar aracılığıyla kurumsallaşması mümkündür. Örneğin sporculara ilişkin, özel sigortacılık uygulamalarında, ferdi kaza sigortası gibi bazı uygulamalar görsek de sporcuların özel risklerine (sakatlık vb.) veya fiilen çalışmalarının erken sonlanmasına ilişkin (uzun dönemli

⁶ GÖKDUMAN, Ç., TEMEL, C.,; ALPER, Y, a.g.e., s.13.

işsizlik vb.) özel koruyucu mekanizmalarının sınırlı olduğunu görmekteyiz. Tüm bu adımların, sporcuların sosyal güvenlik sistemine erişmelerini kolaylaştıracağını ve sisteme dahil olan sporcu kapsamını genişleteceğini söyleyebiliriz.

Kaynakça

Amcaoğlu, D., & Yetim, A. A. Sporcuların sosyal güvenlik bilgi düzeylerinin incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 8(1), 2018, 58–68.

Arıkan, Y., & Mıl, İ. Amatör sporcuların sosyal güvenliği. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 58, 2013, 221–238.

Aydın, U., & Demirkaya, S. (2017). Profesyonel futbolcular bakımından hizmet tespit davaları. *Karatahta İş Yazıları Dergisi*, (8), 37–45.

Aydın, U., Canbey Özgüler, V., Kocabaş, F., Yalız Solmaz, D., Katırcı, H., Demirkaya, S., Yüce, A., & Etcı, H. Türkiye’de profesyonel sporcuların çalışma koşulları ve örgütlenme eğilimleri. *Çalışma ve Toplum*, 2017(4), 2017, 1865–1892.

Chandra, C. P. W., & Djulaeka. Legal protection of social security and forms of providing accountability, coaching, and welfare for Indonesian national athletes. *Enrichment: Journal of Multidisciplinary Research and Development*, 2(7), 2024, 1–9. <https://doi.org/10.55324/enrichment.v2i7.164>

Demircioğlu, M., & Centel, T. İş hukuku. İstanbul: Beta Yayınları. 2012. Eurostat. *Employment in sport by sex 2025*.

Fişekçioğlu, İ. B., Özsarı, A., Şen, H. F., Altın, M. M., & Görücü, A. Evaluate professional and amateur athletes’ social insurances with legal aspects in Turkey. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 21(2), 2019, 211–216. <https://doi.org/10.15314/tsed.536344>

Gençlik ve Spor Bakanlığı Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2024), *İstatistikler*. <https://shgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/175/105/Istatistikler>

Gerek, N., Gökçek Karaca, N., Baybora, D., & Kocabaş, F. *İş ve sosyal güvenlik hukuku*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, Açıköğretim Fakültesi Yayını. 2013.

Gökdoğan, Ç., Temel, C., & Alper, Y. *Social security practices for professional athletes*. 2015, <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-5753949/v1>

İmamoğlu, O., Kışalı, N. F., Altun, P., Çebi, M. Türkiye’de Amatör Sporcuların Sigortalama Sorunları. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1). 1999, S.48-52.

Küçükgüngör, E. Türk Hukukunda Sporcuların Hukuki Durumu. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1998, 2(2).

Moskalenko, O. V., Melnychuk, N. O., & Novikov, D. O. Ensuring physical and mental health of athletes by the labor law. *Wiadomości Lekarskie*, 74(11, Part 2), 2021, 3025–3030. <https://doi.org/10.36740/WLek202111228>

O’Leary, L., Seltmann, M., & Smokvina, V. Elite athletes and worker status. *Industrial Law Journal*. Advance online publication. 2024, <https://doi.org/10.1093/indlaw/dwae025>

Oğuz, Ö., & Çıtır, A. B.. E–Sporcunun Çalışma İlişkisinden Kaynaklı Hakları. Ankara Barosu Dergisi, 83(1), 2025, 39-83. <https://doi.org/10.30915/abd.1511050>

Öztuna, B. Türk sporcularının sosyal güvenliği. *International Journal of Science Culture and Sport*, 3(Special Issue), 2015, 802–808. <https://doi.org/10.14486/IJSCS349>

Pepe, O., & Arısoy, A. Futbolcuların Sosyal Güvenlikleri İle İlgili Farkındalıklarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yalvac Akademi Dergisi, 2023, 8(1), 117-124. <https://doi.org/10.57120/yalvac.1260748>

Ryskin, P., Kocheryan, M., & Davydova, E. Self-identification features of professional athletes in modern Russia. *Journal of Physical Education and Sport*, 19(2), 2019, 1118–1125. <https://doi.org/10.7752/jpes.2019.02162>

Sosyal Güvenlik Kurumu. 2014/05 sayılı Genelge ile değişik 2013/11 sayılı Sigortalılık İşlemleri Genelgesi (Yayımlanma Tarihi: 28.02.2014). 2014.

Sosyal Güvenlik Kurumu. 2019/09 sayılı Genelge ile değişik 2013/11 sayılı Sigortalılık İşlemleri Genelgesi (Yayımlanma Tarihi: 24.04.2019). 2019.

Süzek, S. *İş hukuku* (7. basım). İstanbul: Beta Yayınları.2013.

T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı. *Sporcu Lisans, Tescil, Vize ve Transfer Yönetmeliği*. Resmî Gazete (Sayı: 30978, Tarih: 14.12.2019).

T.C. Yasalar. 4857 sayılı İş Kanunu (Resmî Gazete Tarihi: 22.05.2003, Sayı: 25134).

T.C. Yasalar. 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun (Resmî Gazete Tarihi: 16.05.2009, Sayı: 27230).

T.C. Yasalar. *Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu* (Resmî Gazete Tarihi: 16.06.2006, Sayı: 26200).

T.C. Yasalar. TBK (Türk Borçlar Kanunu) .6098 sayılı *Türk Borçlar Kanunu* (Resmî Gazete Tarihi: 04.02.2011, Sayı: 27836).

Triyanto, I., & Lamijan. Implementation of sports athlete welfare fulfillment by the state. *Journal of Research in Sport Science, Education and Management*, 2(10), 2021, 2571–2579. <https://doi.org/10.59141/jrssem.v2i10.479>
Tunçomağ, K., & Centel, T. *İş hukukunun esasları* (11. basım). İstanbul: Beta Yayınları. 2015.

United Kingdom, *Social Security Contributions and Benefits Act 1992*. London: Her Majesty's Stationery Office. Retrieved from, 2012. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1992/4/contents>

Uyral, E. Sporcularda emeklilik dönemini etkileyen faktörler: Emeklilik mi? Boşluk mu? *Senex: Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*, 1, 2017, 20–32. <https://doi.org/10.24876/senex.2017.2>

Ünal, E., & Hüseyinli, N. Yeni bir meslek grubu: E-spor oyuncuları ve çalışma hakları. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13(2), 563–578. 2022, <https://doi.org/10.21492/inuhfd.1192979>

Yargıtay 10. Hukuk Dairesi. E. 2014/450, K. 2014/7914, T. 07.04.2014.

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi. E. 2012/5555, K. 2012/14356, T. 04.06.2012.

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi. E. 2010/45651, K. 2010/35814, T. 02.12.2010.

Yiğit, A. Türk hukukunda futbolcu sorunlarının yargısal yolla çözümü. In T. Çağlar (Ed.), *Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu Av. Ömer Remzi Arıkan Armağanı* (ss. 845–861). 2013, Ankara: Mattek Matbaacılık.

Zaim, S. *Çalışma ekonomisi*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1997.

Zou, D., Zou, H., & Liu, J. A study on retired athletes' security policy optimization based on the capability. *Advances in Computer Science Research*, 65, 2918, 183–187. <https://doi.org/10.2991/cimns-18.2018.41>